Головний спеціаліст відділу освіти
Донецької селищної ради
Гайдай Мирослава Володимирівна

# Про профорієнтацію та реалізацію Швейцарсько-українського проєкту DECIDE в Донецькій селищній територіальній громаді

Коли дев'ятикласник запитує: «А що мені робити після школи?», за цим коротким запитанням стоїть багато невизначеності. Чи знаю я свої здібності? Чи розумію, чим насправді займається людина обраної професії? Де можу навчатися? І чи знайдеться для мене місце в рідній громаді?

Для наших дітей ці запитання особливо складні. Тривале дистанційне навчання звузило коло живого спілкування. Війна змінила родинні плани, місця проживання, уявлення про безпеку й майбутнє. Тому допомога у професійному самовизначенні стала важливою частиною підтримки дитини.

Участь у Швейцарсько-українському проєкті DECIDE — «Децентралізація для розвитку демократичної освіти» — дала нам можливість послідовно вибудовувати таку підтримку. Сьогодні пропоную пройти шлях, який громада вже подолала: від вивчення потреб наприкінці 2025 року до практичної роботи та завдань, із якими ми увійшли в новий навчальний рік.

## Листопад — грудень 2025 року. Спочатку почути

Першим кроком стало дослідження потреб. Наприкінці 2025 року до комплексного опитування долучилися понад 1300 респондентів — учні, батьки, педагоги, роботодавці та представники місцевого самоврядування.

Ми отримали можливість побачити профорієнтацію очима різних учасників. Для дитини це пошук себе. Для батьків — турбота про надійне майбутнє. Для школи — допомога у виборі подальшого навчання. Для роботодавця — питання майбутніх кадрів. Ці погляди потрібно було поєднати.

Дослідження виявило проблеми, які не можна було розв'язати однією виховною годиною. Учням бракувало практичного знайомства з професіями. Інформація про можливості місцевих підприємств залишалася недостатньою. Поради дорослих нерідко спиралися на звичні уявлення про престижність певних спеціальностей. Потребували уточнення і ролі тих, хто має супроводжувати професійний вибір дитини.

Для нашої промислово-аграрної громади це суттєва суперечність: поруч працюють підприємства газовидобувної, енергетичної, аграрної галузей, установи медицини, фінансової сфери, місцевий бізнес, але підліток може майже нічого не знати про професії всередині цих організацій.

Саме результати дослідження визначили подальший напрям роботи: створити зрозумілий зв'язок між інтересами дитини, можливостями освіти та реальним світом праці.

**29 грудня 2025 року. Розпочати спільну розмову**

Наступним кроком стала інформаційна взаємодія з освітньою спільнотою. 29 грудня відбувся онлайн-захід «Майбутнє, яке обираємо МИ: як громада підтримує вибір професії».

До розмови про професійне самовизначення долучилися учні, батьки та освітяни. Важливо було пояснити, яку допомогу може отримати дитина і чому її вибір потребує участі школи, родини та громади.

Ця зустріч започаткувала спільне обговорення. Адже підлітку складно ухвалювати рішення, якщо школа говорить лише про вступ, батьки — лише про престиж професії, а інформація про роботу залишається десь за межами цього діалогу.

**Лютий — березень 2026 року. Підготувати людей і закріпити домовленості**

На початку 2026 року робота зосередилася на підготовці команди та організаційному забезпеченні пілотування.

25 лютого 2026 року між Донецькою селищною радою та громадською організацією «Розвиток громадянських компетентностей в Україні» укладено Меморандум про співпрацю № 316/11-2025-М. План спільної діяльності визначив співпрацю на 2025–2030 роки. Участь громади відображено також у рішенні селищної ради від 25 лютого 2026 року № 3812-VIII.

Меморандум окреслив конкретні напрями: підготовку кар'єрного координатора й кар'єрних радників, упровадження курсу «Професії», налагодження партнерств, організацію практичних заходів, забезпечення їх доступності та оцінювання результатів.

Упродовж лютого — березня спеціалізовану підготовку проходили кар'єрний координатор громади та кар'єрні радники пілотного Андріївського ліцею № 1. До роботи долучилися Марина Андріївна Камишан та Олена Сергіївна Шаповал. Методичну підтримку забезпечувала наукова менторка Тетяна Миколаївна Собченко.

Зміст цієї підготовки важливий для розуміння ролі радника. Він допомагає учневі досліджувати власні інтереси, ставити запитання, зіставляти можливості й поступово ухвалювати рішення. Вибір залишається за дитиною; дорослий забезпечує фахову підтримку.

23 березня наказом відділу освіти № 43 створено робочу групу з розроблення проєкту Плану впровадження системи профорієнтації. До її складу включено представників відділу освіти, керівників ліцеїв, кар'єрних радників, батьків та учнівського самоврядування. Так було забезпечено участь людей, яких безпосередньо стосуються майбутні рішення.

Того самого дня наказом № 44 врегульовано організацію партнерської взаємодії. Затверджено типовий зразок меморандуму та рекомендовані форми співпраці з підприємствами й установами. Окремо визначено необхідність ураховувати потреби дітей з особливими освітніми потребами, внутрішньо переміщених дітей та інших вразливих категорій.

**Березень — травень 2026 року. Дати можливість побачити професію зблизька**

Навесні почалася практична частина пілотування. В Андріївському ліцеї № 1 апробовано курс за вибором «Професії». Проведено п'ять занять, до яких залучено 63 учнів 8–9 класів.

Для підлітків це була можливість приділити увагу собі: що мені цікаво, що вдається, які завдання захоплюють, чого ще потрібно навчитися. Такі запитання допомагають пов'язати щоденне навчання з особистою перспективою.

Паралельно розгорталася співпраця з роботодавцями. Учні знайомилися з професійною діяльністю через екскурсії, зустрічі з фахівцями та інтерактивні формати. Умови проведення заходів узгоджувалися з безпековою ситуацією; використовувалися очні й дистанційні можливості.

За підсумками 2025/2026 навчального року організовано 14 профорієнтаційних заходів із залученням дев'яти підприємств та організацій. Ними охоплено 120 учнів 8–9 класів усіх шести ліцеїв громади.

У цих результатах важливий сам досвід контакту. Назва професії набуває змісту, коли дитина може запитати фахівця про його робочий день, необхідні знання, відповідальність і труднощі. З'являється підстава зіставити власні уявлення з реальною роботою.

Партнерська взаємодія охопила фінансову сферу, медицину, аграрне виробництво, підприємництво, сферу послуг і громадську безпеку. У матеріалах громади представлено співпрацю з ПриватБанком, Центром первинної медико-санітарної допомоги, товариством «АГРОСЕТ», пожежно-рятувальним підрозділом, місцевими підприємцями, зокрема кав'ярнею «TIME OUT», студією краси та фітнес-напрямом.

Так поступово розширювалося коло людей, до яких школа могла звернутися по практичну допомогу в ознайомленні дітей із професіями.

**Травень 2026 року. Узгодити подальші дії та перевірити перші результати**

Досвід весняної роботи потрібно було закріпити у спільному плані. 8 травня робоча група погодила План впровадження системи професійної орієнтації дітей та підлітків у громаді на 2026–2027 роки. 14 травня його затверджено наказом відділу освіти № 70.

План визначив відповідальних, напрями співпраці, роботу з дітьми й батьками, розвиток практичних форматів і моніторинг. Наказом передбачено інтеграцію заходів у річні плани закладів освіти, ведення електронних портфоліо учнів 8–9 класів та моніторинг виконання Плану двічі на рік.

Це створило основу для продовження роботи після завершення перших заходів. Водночас затвердження документа саме по собі ще не означає виконання всіх його завдань. Частина інструментів потребує подальшого впровадження, методичної підтримки та перевірки на практиці.

У травні було зібрано й проаналізовано зворотний зв'язок від учасників. Близько 80 відсотків опитаних учнів зазначили, що заняття та екскурсії спонукали їх серйозніше замислитися над власним майбутнім. Понад 90 відсотків опитаних батьків підтримали розвиток профорієнтаційної роботи.

Ці відповіді засвідчують зацікавленість і потребу в продовженні. Водночас вони ще не дають підстав стверджувати, що професійний вибір дітей уже сформований. Між зацікавленням і обґрунтованим рішенням потрібні новий досвід, консультації та час.

Виявилося й складніше питання: учням поки непросто пов'язати власне професійне майбутнє саме з громадою. Це спонукає нас докладніше показувати місцеві можливості та чесно говорити про умови професійної реалізації.

**4 червня 2026 року. Обговорити досвід разом**

Логічним продовженням першого етапу став місцевий форум успішних практик «Освіта, влада, бізнес: синергія заради майбутнього», проведений 4 червня.

Форум об'єднав представників місцевої влади, відділу освіти, керівників закладів, кар'єрних радників, партнерів, учнів та батьків. Обговорювали перші результати, враження учасників і план подальшої роботи.

Особливе значення мала участь школярів. Їхні відгуки допомагають зрозуміти, що справді викликає інтерес, яких пояснень бракує, які формати варто повторити або змінити. Саме такий зворотний зв'язок має впливати на подальше планування.

На форумі визначено перспективу розвитку практичних форматів: професійних проб, спостереження за роботою фахівця, віртуальних екскурсій та індивідуального супроводу. Ці напрями залишаються завданнями наступного етапу, які потрібно забезпечити організаційно та методично.

**Осінь 2026 року. Пов'язати професійні інтереси з вибором подальшого навчання**

У новому навчальному році профорієнтаційна робота набула особливої актуальності через підготовку до змін у старшій школі. З 1 вересня 2027 року забезпечення профільної середньої освіти передбачено на базі Донецького ліцею № 1 та Андріївського ліцею № 1.

Для цьогорічних дев'ятикласників це вже близьке рішення. Тому важливо своєчасно пояснювати можливі освітні маршрути, допомагати зіставляти інтереси й навчальні можливості, залучати до розмови батьків.

Проведено опитування учнів 9-х класів щодо подальшої освітньої траєкторії, узагальнено результати та сформовано прогноз контингенту майбутніх 10-х класів. Ці дані потрібні і для планування мережі, і для визначення дітей, яким необхідна додаткова консультація.

Початкові наміри учня можуть змінюватися. Тому опитування має продовжуватися особистою розмовою: що вплинуло на відповідь, якої інформації бракує, чи розуміє дитина зміст обраного напряму. Так ми зможемо точніше підтримати її рішення.

За узагальненими матеріалами громади, станом на підготовку доповіді укладено дев'ять меморандумів про співпрацю. Це основа для подальших домовленостей про зміст заходів, доступні формати та участь конкретних фахівців.

Досвід пілотного викладання курсу «Професії» став підґрунтям для розширення роботи у 2026/2027 навчальному році. Наступне завдання — забезпечити послідовність занять, практичного знайомства з професіями та індивідуальних консультацій у закладах громади.

**Найближчі кроки до завершення 2026 року та у 2027 році**

До завершення календарного року доцільно звірити виконання місцевого Плану в кожному ліцеї: які заходи проведено, кого охоплено, які потреби залишилися без відповіді, якої підтримки потребують педагоги.

На цій основі варто погодити спільний календар на друге півріччя. Для кожного заходу потрібно визначити його мету, учасників, партнера, безпечний формат і спосіб отримання зворотного зв'язку. Окремої уваги потребує доступність участі для дітей, які перебувають поза громадою, мають особливі освітні потреби або потребують додаткового супроводу.

Протягом другого півріччя слід посилити роботу з дев'ятикласниками та їхніми родинами. Знайомство з академічними ліцеями має доповнюватися інформацією про професійну та фахову передвищу освіту. Учень повинен розуміти різні можливості продовження навчання.

Потребує розвитку й електронне портфоліо. Його зміст мають становити інтереси дитини, результати виконаних завдань, враження від професійних проб, запитання та поступові зміни освітніх намірів. Тоді портфоліо допомагатиме під час консультації.

Наступним практичним кроком має стати розширення професійних проб і спостереження за роботою фахівців там, де це дозволяють безпекові умови. Для інших випадків потрібно розвивати змістовні онлайн-зустрічі та відеознайомства з професіями.

Результат цієї роботи варто оцінювати за тим, наскільки учень краще розуміє себе, знає освітні можливості й може пояснити власний вибір.

Важливо також бачити тих, хто досі вагається, і продовжувати їх підтримувати.

За цей час у громаді сформовано організаційну основу профорієнтаційної роботи, підготовлено команду пілотування, налагоджено партнерства, проведено перші заняття та практичні заходи. Проєкт DECIDE допоміг поєднати ці кроки спільною метою та послідовним плануванням.

Попереду — щоденна робота, у якій дитина має відчувати: її запитання важливі, її інтереси враховують, а допомога доступна до моменту ухвалення рішення.

Ми хочемо, щоб у відповідь на запитання «Що мені робити після школи?» наш випускник міг назвати свої сильні сторони, пояснити обраний шлях і знати наступний крок. І щоб серед можливостей власного майбутнього він бачив також Донецьку громаду — місце, де його знання та праця можуть бути потрібними.

**Головний спеціаліст** **Мирослава ГАЙДАЙ**